

Lampareasekärpänen *Oxycera dives* Loew, 1845 löydetty Tervolasta (Diptera, Stratiomyidae)

Jere Kahanpää

Kahanpää, J. 2006: Lampareasekärpänen *Oxycera dives* Loew, 1845 löydetty Tervolasta (Diptera, Stratiomyidae) [*Oxycera dives* Loew, 1945 found in Tervola, Finland] — Sahlbergia 11: 25–26. Helsinki, Finland. ISSN 1237-3273.

Two new Finnish records of the rare aquatic soldierfly *Oxycera dives* Loew are presented. *O. dives* was found at two seepages fed by eutrophic springs and surrounded by small herb-rich fens in *Obb*: Tervola. An old record from *Ks*: Kuusamo is published for the first time.

Jere Kahanpää, Suomen ympäristökeskus, PL 140, FI-00251 Helsinki, Finland. E-mail: kahanpaa@iki.fi

Oxycera dives Loew, 1845 on keskikokoinen, räikeän mustakeltainen asekärpänen. Suomalaisissa museokokoelmissa on kolme yksilöä: naaras Kuolan niemimaan Ponoj-joelta (leg. R. Frey), naaras Itä-Sallasta v. 1934 (leg. R. Krogerus) ja aikaisemmin julkaisematon yksilö *Ks*: Kuusamon Liikasenvaarasta v. 1965 (leg. R. Krogerus, det. K. Winqvist, Luonnontieteellisen keskusmuseon kokoelmassa). *Oxycera*-suvun akvaattiset toukat elävät vesisammalien seassa (Rozkošný 1984). Iso-Britanniassa lampareasekärpäsen toukkia on löydetty kalkkivaikutteisten tihkupintojen sammalikosta avoimilta, mutta suojaisilta paikoilta (Stubbs & Drake 2001). *O. dives* on luokiteltu hävinneeksi viimeisimmässä uhanalaisuusarvioinnissa (Rassi *et al.* 2001). Vuonna 2006 määritetystä kärpäsaineistosta löytyi kaksi yksilöä tätä erittäin mielenkiintoista lajia.

Ensimmäinen *O. dives*-yksilö saatiin vuonna 2004 Lapin Kolmion lähdesääskien tutkimuksen sivutuotteena Tervolan Hirvi-aavalle pystytetystä Malaise-rysästä. Pyydys oli asetettu lähdepuron varrelle noin viiden metrin päähän puro-uomasta, joka pian rysän alapuolella hajoaa laajaksi tihkupinta-alueeksi. Lähteikön alapuolella on avoin letto, jolla

Kuva 1. Lampareasekärpäsen elinympäristöä Tervolas-
sa.

Fig 1. Habitat of *Oxycera dives* in Tervola, Finland.

kasvaa harvakseltaan järviruokoa. Hirviaapa on turvetuotantokäytössä ja turvekentän reuna on vain noin sadan metrin päässä pyyntipaikasta. Kentälle johtavan tien syvät ojat ovat paikallisesti kuivattaneet lettoa, mutta suon lähteinen yläosa on ilmeisesti edelleen luonnontilainen. Lampareasekärpäselälle sopivaksi arvioidun elinympäristön pinta-ala on enintään yksi hehtaari. Salmelan (2005) mukaan lähdepuron vesi on hieman vähemmän emäksistä (pH 7,7, sähkönjohtokyky 28,5 mS/m) kuin alueen parhailla kalkkilähteillä. Samasta pyydyksestä saatiin myös yksi yksilö melko harvinaista asekärpästä *Oplodontha viridula* (Fabricius, 1775).

Vuonna 2006 kirjoittaja kävi etsimässä lampareasekärpästä Kuusamosta ja Tervolasta ensimmäisen löydön innoittamana. Noin kymmenen tuntia kenttähaavintaa sopivalta vaikuttavien ruskosammaleisten tihkupintojen ympärillä tuotti yhden yksilön Tervolan Mulkosilmälammen lähietäältä (kuva 1). Löytöpaikka oli tässäkin tapauksessa kalkkilähteikköön (pH 8,0, sähkönjohtokyky 27,9 mS/m) liittyvä tihkupinta avoimella letolla, joka pian vaihettuu ojitetuksi lettorämeeksi (Salmela 2005). Ojat eivät kuitenkaan ulotu lähteikölle asti. Sopivia tihkupintoja on vain muutaman aarin alueella. Lähteet ja tihkupinnat ovat suoraan suurjännitelinjan alla, joten ympäristöä ei voi pitää luonnontilaisena. Paikalla oli v. 2004 Malaise-rysä, mutta lampareasekärpästä ei silloin havaittu.

Oxycera dives on harvinainen asekärpänen, jonka elinympäristöt ovat sekä Suomessa että lähialueilla harvinaisia ja hyvin pienialaisia. Lajin pitäminen uhanalaisten lajien joukossa on perusteltua, vaikka havaintoaineisto

on varsin puutteellista. Lampareasekärpästä tulisi etsiä sekä Etelä- että Pohjois-Suomen kalkkialueiden lähteiköiltä. Muiden akvaattisten asekärpästen tavoin *O. dives* on helpoin löytää toukkana, sillä aikuinen elää vain muutamia viikkoja, mutta toukka-aste kestänee useita vuosia kylmässä lähdevedessä. Sama koskee epäilemättä myös vielä harvinaisempaa freynasekärpästä *Oxycera centralis* Loew, 1863 (= *freyi* Lindner, 1938), jonka viimeisin havainto on 1950-luvulta Pisavaaran luonnonpuistosta vain muutaman kilometrin päässä lampareasekärpäsen uusilta löytöpaikoilta.

***Oxycera dives* Loew, 1945:** 1♀ Finland, *Obb*: Tervola, Hirviaapa (7347499:3418464), 28.6. - 2.8.2004, leg. J. Ilmonen, J. Salmela & J. Kahanpää; 1♀ Finland, *Obb*: Tervola, Mulkosilmälampi (734884:340802), 9.7.2006, leg. J. Kahanpää, yksilötunnus jka06-01512.

Kirjallisuus

- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. — Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 432 s.
- Rozkošný, R. 1984: The Stratiomyioidea (Diptera) of Fennoscandia and Denmark. — *Fauna Entomol. Scand.* vol. 14. Scandinavian Science Press Ltd., Gadstrup, 140 s.
- Salmela, J. 2005: Lapin kolmion lähteiden sääskien ja sammalten monimuotoisuus ja yhteisö rakenne. — *Pro gradu*, Jyväskylän yliopisto, Bio- ja ympäristötieteiden laitos, 56 s.
- Stubbs, A. & Drake, M. 2001: British soldierflies and their allies. — *British Entomological and Natural History Society*, Reading, 511 s.